

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Irene Wennemo/CA

DATUM
2008-12-03

DIARIENUMMER
20080590

ERT DATUM
2008-11-05

ER REFERENS
Fö2008/3223/MIL

Försvarsdepartementet
□ Jakobsgatan 9
□ 103 33 STOCKHOLM

Delbetänkandet Totalförsvarsplikten i framtiden, (SOU 2008:98)

I utredningen om totalförsvarspliktens delbetänkande ”Totalförsvarsplikten i framtiden” behandlas bland annat frågan om hur mönstring och värnplikt bör utformas med tanke på de stora förändringar som ägt rum i försvarets organisation och i vår omvärld.

Den allmänna värnplikten som tillkom 1901 är i mångt och mycket ett resultat av den tidens krigföring. För att vinna militära framgångar var massarméer av korttidsutbildade soldater ett måste. Första världskriget är det främsta exemplet på denna typ av krigföring – som innebar oerhört stora förluster av människoliv. Sedan andra världskriget slut är det dock uppenbart att militära konflikter i västvärlden inte vinnas på detta sätt. Teknikutvecklingen inom förvaret har varit omfattande, att delta i olika typer av militära insatser kräver både mer utbildning och mer engagemang. Vidare har toleransen för förluster i människoliv minskat dramatiskt i demokratiskt styrda stater.

Sverige kommer, precis som andra demokratiska västländer, även framledes att på olika sätt vara närvarande i militära konflikthärddar runt om i världen. Detta deltagande kan dock inte ha värnplikten som grund. För att kunna delta i dessa situationer krävs både utbildning och engagemang. Dessutom skulle det inte upplevas som legitimt om detta deltagande inte byggde på frivillig grund.

I utredningen föreslås inte att tjänstgöringsplikten avskaffas, bara att den inte tillämpas när behov av en sådan saknas. Om Sverige emellertid hamnar i ett läge där försvarsberedskapen kräver en tillämpning av tjänstgöringsplikten bör den dock inte längre gälla enbart för män. I ett sådant läge är det rimligt att den både gäller för kvinnor och män. LO anser att dessa slutsatser

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

är rimliga. En återgång till en värnplikt av den typ vi levat med under stora delar av 1900-talet är dock inte, även i en sådan situation, rimlig. Sveriges militära och civila beredskap bör i ett sådant läge bygga på en annan modell än den traditionella.

Utredningen avser att i slutbetänkandet återkomma med förslag om hur mönstringen ska se ut i framtiden. Det är angeläget att denna, även i en situation då värnplikten bygger på frivillighet utformas på ett könsneutralt sätt. Att endast unga män behöver delta i denna är en ojämsställd kvarleva som det är pinsamt att Sverige, en föregångare inom jämställdheten, har kvar.

Kommittén föreslår vidare en ny försvarsgemensam och kvalitetssäkrad frivillig grundutbildning i tre månader. Den ska inrymma soldatkunskaper, första hjälpen och annan sjukvårdsverksamhet samt kunskaper i bland annat folkrätt. Utbildningen ska vara öppen för alla myndiga svenska medborgare, men föregås av tester på avseende lämplighet. Först efter att man genomfört denna grundutbildning kan man om man vill fortsätta att utbilda sig till kontrakterad soldat, till hemvärnet eller till officer. LO tillstyrker en sådan förändring. Det är dock av stor vikt att grundutbildningen får tillräcklig kvalitet och att den genomsyras av de värden som bör förmedlas till de deltagande. Det är också viktigt att kvinnor i lika hög grad som män känner sig välkomna i en sådan grundläggande utbildning. En återkommande farhåga med att bygga värnplikten på frivillig grund är att det kan leda till att det utbildas subkulturer inom försvaret som inte är förenliga med de demokratiska värderingar som i övrigt genomsyrar de politiskt styrda verksamheterna i vårt land. Det måste dock finnas mer kostnadseffektiva sätt att styra denna verksamhet bort från en sådan problematik än att tvinga alla unga svenska män att göra värnplikten.

Frivillighet och engagemang från den enskilde är nödvändiga ingredienser i ett framtida insatsförsvaret. Detta måste kunna kombineras med att utbildningen genomsyras av de värderingar som Sverige i andra sammanhang eftersträvar, genom att rekryteringsprinciperna till utbildningen och utbildningsinnehållet har tydligt fokus på detta. Det är viktigt att utredningen i slutbetänkandet återkommer med tydliga riktlinjer för hur rekryteringen till den frivilliga utbildningen ska se ut och vad som krävs för att man ska vara aktuell för att bli soldat i något förband eller vidareutbilda sig till officer. Det är också av stor vikt att regelverket för tjänstledighet när man deltar i dessa utbildningar gör det möjligt att återgå till sin civila anställning efter utbildningens slut.

I praktiken har tjänstgöringsplikten varit så gott som frivillig under flera år. En fördel med en värnplikt som gällde så gott som alla män var att den innebar att stora delar av den svenska befolkningen lärde sig grundläggande

kunskaper som kan vara viktiga inte bara vid krig, utan också vid till exempel terrorattacker, större olyckor eller kriser. Det är angeläget att utredningen inför slutbetänkandet överväger om det kan behövas någon form av kort utbildningsinsats för alla unga för att förbättra kunskaperna i dessa avseenden. En sådan kortare utbildningsinsats skulle kunna vara en del av den reguljära utbildningen i Sverige, men det skulle också kunna ersätta dagens mönstring. Slutligen kommer de aktiviteter som görs av Folk och Försvar sannolikt bli ännu viktigare i framtiden, när en betydligt lägre andel av den vuxna befolkningen har haft kontakt med försvaret. Det är viktigt att det finns tillräckliga resurser för denna typ av insatser.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Irene Wennemo